

Dr. sc. Petar MILADIN  
redoviti profesor u trajnom zvanju  
Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet  
[pmiladin@pravo.hr](mailto:pmiladin@pravo.hr)

UDK 347.716(497.5)  
*Izvorni znanstven rad*  
Rad stigao: 30. svibnja 2025.  
Rad prihvaćen: 6. lipnja 2025.

Dr. sc. Marko IVKOŠIĆ  
izvanredni profesor  
Sveučilište u Splitu Pravni fakultet  
[mivkoscic@pravst.hr](mailto:mivkoscic@pravst.hr)

## PROKURA KAO NAJŠIRA TRGOVAČKA PUNOMOĆ

**Sažetak:** *Sustavno se raspravlja o prokuri koja je kao najšira trgovačka punomoć uređena Zakonom o trgovačkim društvima. Kritički se raščlanjuju određena zakonska pravila o prokuri, daju se prijedlozi kako tumačiti određena pravila, te što treba poduzimati de lege ferenda. Određuje se opseg i definira sadržaj prokuristovih ovlasti za zastupanje principala. Objašnjava se kogentno uspostavljeni sadržaj prokuristove ovlasti zastupanja i određuje sadržaj, kako zakonskih, tako i poslovnopravnih ograničenja ovlaštenja zastupanja iz prokure. Prije zaključnih razmatranja u kojima se sažimlju prijedlozi de lege ferenda ukratko se objašnjava prestanak prokure.*

**Ključne riječi:** *prokura, generalna punomoć, trgovačka punomoć, trgovac*

### I. Uvod

Pravni institut zastupanja važan je da bi se odredilo tko je ovlašten valjano izricati volju pravne osobe. Za učinak zastupanja bitno je djelovanje u ime zastupane osobe i u granicama ovlasti koje je ona dala zastupniku. Zastupanje u materijalnopravnom smislu se uređuje odredbama Zakona o obveznim odnosima (nadalje: ZOO)<sup>1</sup> tako da se uređuje zastupanje općenito i neke punomoći (opća i posebna) te pravni poslovi na temelju kojih se daje ovlast za zastupanje. U trgovačkom prometu strane poduzimaju poslove putem svojih zakonskih zastupnika ili putem zastupnika na temelju pravnog posla. Trgovačko društvo na temelju pravnog posla može ovlastiti pojedinu fizičku osobu da ga zastupa kao njegov opći ili posebni (specijalni) opunomoćenik na temelju odredbi čl. 313. – 318. ZOO-a ili, pak, na temelju trgovačke punomoći na temelju odredbi čl. 43. do 56. Zakona o trgovačkim društvima (nadalje: ZTD)<sup>2</sup> kojim se uređuje prokura, trgovačka punomoć, punomoć trgovačkom putniku i punomoć po zaposlenju. U nastavku će se raščlaniti prokura kao najšira trgovačka punomoć na temelju koje prokurist može sklapati sve ugovore i poduzimati sve radnje u ime i za račun vlastodavca i zastupati ga pred sudovima, upravnim i drugim državnim tijelima. Raspraviti će se pitanja o sadržaju prokure te o tome tko ju, kome i na koji način može dati. Zbog ograničenog opsega rada neće se raspravljati o različitim oblicima tzv. skupne prokure, primjerice, obična, modificirana, miješana skupna prokura i sl.

<sup>1</sup> Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23. Odredbe o zastupanju sadržane su u Odsjeku 2. glava VIII ZOO-a; zastupanje uopće (čl. 308-312.) i punomoć (čl. 313-318.).

<sup>2</sup> Narodne novine br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146708, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, 136/24.

## II. Opseg i sadržaj prokuristovih ovlasti za zastupanje principala ustanovljuje kogentno sam zakon

Strane poduzimaju poslove u trgovačkom prometu izravno, ako su posrijedi poduzetnici fizičke osobe, ili putem svojih zastupnika na temelju trgovačke punomoći, drugih punomoći ili zakonom dane ovlasti zastupanja. Trgovačke punomoći su prokura, trgovačka punomoć, punomoć trgovačkom putniku i punomoć po zaposlenju. Osim posebnih pravila ZTD-a (čl. 43. do 56. ZTD-a), na njih se primjenjuju odredbe čl. 313. do 318. ZOO-a. Prokura nije zakonska ovlast zastupanja, ona je zaista dana, najšira trgovačka punomoć iz koje prokurist crpi zakonom propisane ovlasti zastupanja svog opunomoćitelja trgovca. Posebnost prokure kao punomoći iz čl. 313. ZOO-a svodi se na to da je njezin opseg u načelu prisilnopravno utvrđen pravilima čl. 43. i nadalje ZTD-a, pa se opseg ne može ni u čemu ograničiti prema trećima. Po prisilnopravnom fiksiranju opsega njezinih ovlaštenja, prokura je srodna ovlastima za zastupanje organa trgovačkih društava u skladu s čl. 92. ZTD-a (javno trgovačko društvo), čl. 132. ZTD-a (komanditno društvo), čl. 242. ZTD-a (dioničko društvo), čl. 427. ZTD-a (društvo s ograničenom odgovornošću).<sup>3</sup> Svojedobno dvojbeni novotarija, nametnula se u praksi kao nezamjenjiv institut; ZTD se, nakon gotovo polustoljetnog loma pravne tradicije, ponovno vratio na početne postavke o prokuri koje je postavio Hrvatski trgovački zakon iz 1875.<sup>4</sup> Danas je prokura neizostavan sastavni dio trgovačkog prava.

Prokura je ovlast zastupanja, ni više ni manje. Nije stoga ovisna o ugovoru o službi iz kojeg u pravilu potječe. Potez tvorca trgovačkih kodifikacija bio je usmjeren upravo na to da se ovlast zastupanja razdijeli od unutarnjeg odnosa i da se time ostvari, danas uvriježena, apstraktnost punomoći. Trgovac i prokurist povezani su u svom unutarnjem odnosu ugovorom o službi, pukim nalogom, ortačkim sporazumom, a katkad nisu ni u kakvom ugovornom odnosu – primjerice postavi li žena muža za prokurista ili obrnuto. Rijetko će itko raditi kao prokurist bez naknade, a već iz poreznih razloga teško da će poduzetnik besplatno uposliti prokurista. Načelno se može kazati da je prokura koja u svojoj podlozi nema neki temeljni ugovor, kod koje se pored vanjskog odnosa ne govori i o unutarnjem odnosu, u praksi iznimno rijetka pa je rasprava o njoj samo teorijske naravi. Prokurist je u unutarnjem odnosu uglavnom vlastodavčev, opunomoćiteljev radnik. Nitko ne radi kao prokurist jer bi to bio tobože njegov poziv, odagnajmo tu iskrivljenu predodžbu o prokuristu. Jednako kao što nitko nije već po svom pozivu zastupnik po punomoći iz čl. 308. ZOO-a, nije po pozivu ni prokurist

<sup>3</sup> Sa stajališta njemačkog prava usporedi s §§ 126 HGB-a, 82 AktG-a, 37 GmbHG-a i 27 GenG-a.

Sa stajališta hrvatskog prava o prokuri općenito v. Barbić, J., *Pravo društava Opći dio*, 3. izmijenjeno izdanje Zagreb 2008, str. 425, 492 do 499. O prokuri prema Osnovnom zakonu o poduzećima iz 1965. (Sl. list SFRJ br. 17/1965) Luger-Katušić, R., *Prokura u jugoslovenskom pravu*, ZPFZ 2/1966, str. 170; Goldštajn A., *Trgovačko ugovorno pravo*, 4. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 1991, str. 281 i nadalje. Sa stajališta Nactra Trgovačkog zakona iz 1937. v. Stražnický, M., *Tumač Trgovačkog zakona 23. listopada 1937.*, Zagreb, 1939., str. 63 i nadalje. Sa stajališta hrvatskog Trgovačkog zakona iz 1875. v. Vrbanić, F., *Trgovački zakon*, Zagreb, 1892., str. 35 i nadalje.

Poblježe o prokuri sa stajališta njemačkog prava v. Canaris, C.W., *Handelsrecht*, 24. potpuno novo i prerađeno izdanje, München, 2006., § 12; Schmidt, K., *Handelsrecht*, 6. izdanje, Köln, 2014., § 16; MüKoHGB/Krebs, 5. Aufl. 2021, §§ 48 do 53; Staub/HGBGrossko/Joost, 5. izdanje, 2008., §§ 48 do 53.

<sup>4</sup> Sa stajališta ADHGB-a (*Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch* iz 1861.), a po uzoru na koji je izrađen i Hrvatski trgovački zakon iz 1875., tako Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 11. MüKoHGB/Krebs, op. cit. u bilj. 3, § 49 rbr. 56-58..

Kako bi se otklonile početničke greške, neophodno je razjasniti tu funkciju prokure:

Primjer br. 1. Trgovac T je svog dugogodišnjeg radnika P postavio za prokurista 1. veljače. 1. rujna dao mu je izvanredan otkaz ugovora o radu, bez otkaznog roka, zbog pronevjere koju je P počinio u srpnju. 1. kolovoza P je naručio robu od X. T je odbio platiti naručenu robu i odobriti narudžbu. Analiza ovog slučaja ne započinje općenitom raspravom o prokuri ili o radnom odnosu između P i T, već tako što će se slijediti opća pravila ZOO-a o zastupanju prilikom odgovora na pitanje ima li X pravo tražiti od T isplatu cijene. Pravo X na isplatu cijene (čl. 376. st. 1. ZOO-a) ovisi o tome jesu li T i X sklopili valjani ugovor o kupoprodaji. P je sklopio ugovor u T-ovo ime, pa se treba samo pitati – je li on na to bio ovlašten (čl. 309. ZOO-a) ili nije (čl. 312. ZOO-a). Prokuru treba ispitati s tih pozicija. P je bio ovlašten zastupati T. Otkazom ugovora o radu prokura nije retroaktivno prestala važiti (čl. 316., 317. ZOO-a).

Pravni institut zakonom propisane ovlasti zastupanja služi ponajprije sigurnosti pravnog prometa, zaštita prometa posebice je izražena u trgovačkom poslovanju. Susreće se, bez daljnjega, razmišljanje po kojem svatko tko sa zastupnikom sklapa poslove, preuzima u načelu rizik da sklopljeni pisao nije potencijalno pokriven zastupnikovom ovlašću za zastupanje (čl. 312. ZOO-a). Takav rizik ne bi bio prihvatljiv u trgovačkom prometu, takvo razmišljanje treba otkloniti. Prokurom se štiti poslovni promet, a istodobno i interesi trgovca, nositelja poduzeća. Jasno je da trgovac treba dati prokuru, no on će to rado učiniti jer će mu gotovo sveobuhvatna prokuristova ovlast zastupanja pribaviti nezamjenjivog pomoćnika u pravnom i poslovnom prometu. Tko god da postavi prokurista užurbat će svoje poslovanje, učinit će ga odrješitijim, neće se u toj mjeri kao inače gnjaviti i razjašnjavati nižim poslovodstvenim razinama povodom njihovih permanentnih pitanja i potpitanja treba li ući u neki posao i pod kojim uvjetima, što je u pravilu zamorno, siše trgovcu energiju, odvraća pozornost i trati dragocjeno vrijeme.<sup>5</sup> Prokura znatno olakšava trgovački promet, jer treće osobe koje s prokuristom sklapaju kakav posao, ne trebaju ispitivati koliku i kakvu je punomoć dotični prokurist dobio od svog principala, da uzmogne za njega, onako kao što bi i on sam to učinio, obavljati stanovite poslove.<sup>6</sup> Prokurist nije, kao što je to bio slučaj s njegovim prethodnikom institorom (administratorom), „*alter ego*“, dvojnjak svog principala“, jer njegove ovlasti nipošto ne možemo izjednačiti s ovlastima njegova principala, one suštinski kaskaju za njima.<sup>7</sup> On je zastupnik svog principala i vezan je granicama svog ovlaštenja za zastupanje. Granice prokuristovog ovlaštenja za zastupanje široko su međutim propisane samim zakonom. Prokurist se u pravnom i poslovnom prometu (uključujući sudske i upravne postupke) ima pravo legitimirati izvatkom iz sudske registra te se svatko smije s povjerenjem pouzdati u njegovo ovlaštenje za zastupanje principala.

### III. Tko i kako daje prokuru

Prokurista mogu postaviti samo trgovci (čl. 44. st. 2. ZTD-a), jer je prokura samo ono ovlaštenje za zastupanje koje se kadro upisati u sudski registar (*arg. ex* čl. 54.

<sup>5</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 15.

<sup>6</sup> Tako Vrbanić, F., op. cit. u bilj. 3, str. 35.

<sup>7</sup> Stražnický, M., op. cit. u bilj. 1, str. 64 ističe tako da je prokurist *alter ego* svog zakonskog zastupnika, iako tvrdi da se ne može smatrati zakonskim zastupnikom principala (gospodara posla ili poduzeća), te u procesu nije stranka niti može položiti stranačku zakletvu. O odnosu institora i prokurista v. u tom smjeru Joost, D., op. cit. u bilj. 3, § 48 rbr. 3.

ZTD-a). Može je dati osobno trgovac pojedinac<sup>8</sup>, fizička osoba, kao nositelj poduzeća, odnosno organi, zastupnici po zakonu ili zakonski zastupnici nositelja poduzeća. Ostalo je i nadalje otvoreno smiju li prokuru dati nositelji poduzeća koji sami formalno nisu trgovci prema čl. 3. ZTD-a. Da bi se ta dvojba *de lege ferenda* otklonila treba propisati da prokuru može dati samo imatelj poduzeća, pojednostavnjeno poduzetnik, a po uzoru na § 37 st. 1. hrv. Trgovačkog zakona iz 1875.<sup>9</sup>, § 61 st. 1. Nacrta Trgovačkog zakona iz 1937., § 48 austrijskog UGB-a<sup>10</sup>, § 48 njemačkog HGB-a<sup>11</sup> i čl. 458. st. 1. švicarskog OR-a<sup>12</sup>, i to samo ako se taj poduzetnik inače upisuje u sudski registar. Imatelj, nositelj poduzeća je onaj u čije ime se vodi poduzeće.<sup>13</sup> Dade li prokuru osoba koja obavlja omanju gospodarsku djelatnost i nije upisana u sudski registar, a da istodobno ne zatraži i svoj upis u sudski registar, takvo ovlaštenje za zastupanje može u svakom slučaju opstati kao generalna, opća punomoć koja po opsegu ovlasti odgovara običnoj trgovačkoj punomoći budući da trgovačku punomoć treba proširiti na sve poduzetnike, u širem smislu, a ne vezati je samo uz trgovce. Jedina usko trgovačkopravna specifičnost, koja nije nužno povezana s trgovačkom punomoći, je predmnijeva iz čl. 56. st. 1. ZTD-a po kojoj se zakonom fiksira sadržaj trgovačke punomoći ako nije riječ o prokuri. Dade li, naime, trgovac kome punomoć, ne dajući mu pritom prokuru, predmnijeva se i po čl. 55. ZTD-a da ga je opunomoćio voditi cijelo njegovo poduzeće ili izvjesnu granu poduzeća ili da poduzima samo određenu vrstu poslova njegova poduzeća. Udovoljava li ništetna prokura pretpostavkama za valjanost „generalne“ trgovačke punomoći iz odredbe čl. 55. ZTD-a, između principala i „prokurista“ vrijedit će takva trgovačka punomoć, doći će dakle do konverzije takvog nišetnog ovlaštenja s naslova prokure u generalnu trgovačku punomoć u skladu s pravilima čl. 325. ZOO-a. Svaki trgovac može dati prokuru. Ranije se dvojilo smije li prokuru dati trgovačko društvo u likvidaciji. Mislilo se da prokura, zbog širokog opsega njezinih ovlaštenja, nije spojiva sa

<sup>8</sup> Odredbom čl. 92. Zakona o izmjenama i dopunama ZTD-a, Narodne novine br. 40/19, određeno je da se postojeći trgovci pojedinci po službenoj dužnosti brišu iz sudskog registra danom stupanja na snagu toga zakona, pri čemu se time ne utječe na njihova prava i obveze koje zadržavaju kao fizičke osobe koje nastavljaju obavljati gospodarsku djelatnost u skladu s propisima o obrtu.

<sup>9</sup> „Prokurist je tko od vlasnika trgovačkog poduzeća (gospodara, principala) izričito dobije vlast vođenja prokure...“. Navedeno, uz jezičnu korekturu hrvatskog prijevoda izvornog mađarskog teksta, Stražnický, M., Trgovački zakon valjan za Hrvatsku i Slavoniju, Zagreb, 1918., § 37, str. 43.

<sup>10</sup> Prema § 48 UGB-a prokuru može dati samo poduzetnik upisan u sudski registar (Firmenbuch koji definiraju §§ 7 i nadalje UGB-a) ili njegov zakonski zastupnik i to jedino izričitim očitovanjem volje. Poduzetnik je na temelju § 1 st. 1. UGB-a svatko tko vodi poduzeće koje je definirano kao svaka stalna organizacija koja samostalno gospodarski djeluje, neovisno o tome je li usmjerena na stjecanje dobiti (§ 1 st. 2. UGB-a).

<sup>11</sup> Prema § 48 HGB-a prokuru može dati samo imatelj poduzeća (Inhaber des Handelsgeschäfts) ili njegov zastupnik po zakonu i to jedino izričitim očitovanjem volje. Prema § 1 HGB-a trgovac je svatko tko obavlja gospodarsku djelatnost. Gospodarska djelatnost je, pak, svako obavljanje djelatnosti, osim ako poduzeće po svojoj vrsti i opsegu ne nameće potrebu da njegov nositelj poslove obavlja onako kako to čine trgovci.

<sup>12</sup> Prema čl. 458. st. 1. OR-a prokurist je onaj koga trgovac kao imatelj poduzeća („Inhaber eines Handels-, Fabrikations- oder eines anderen nach kaufmännischer Art geführten Gewerbes“) izričito ili prešutno ovlasti da za njega obavlja djelatnost i potpisuje firmu «per procura».

<sup>13</sup> Usporedi s MüKoHGB/Krebs, op. cit. u bilj. 3, § 48 rbr. 17.

svrhom likvidacijskog postupka. To je shvaćanje prevladano, kako glede trgovačkih društava osoba, tako i glede trgovačkih društava kapitala. Suprotno pravno shvaćanje zanemaruje smisao likvidacije trgovačkog društva. Isto vrijedi i za stečajnog upravitelja nekog trgovačkog poduzeća, i on može dati prokuru. Stečajni upravitelj nastavlja u pravilu privremeno voditi poduzeće, pa je davanje prokure potpuno u skladu sa svrhom insolventijskog postupka, a trgovačka punomoć, na koju bi protivnici ovog pravnog shvaćanja htjeli uputiti stečajnog upravitelja, uživala bi zaštitu u poslovnom prometu u osjetno manjoj mjeri pa je znatno manje prikladna kao instrument vođenja većih poduzeća u stečaju.<sup>14</sup>

Dade li prokuru generalni opunomoćenik ili prokurist, prekršit će se kogentno pravilo čl. 44. st. 2. ZTD-a po kojem prokuru daje samo trgovac, no i tada će takva „prokura“ opstati kao trgovačka punomoć, udovolji li se za to potrebnim pretpostavkama, u skladu s pravilima čl. 325. ZOO-a. *De lege ferenda*, treba brisati odredbu čl. 47. st. 2. reč. 2. ZTD-a po kojoj prokurist ne može davati punomoć za sklapanje poslova drugim osobama jer neprimjereno, suprotno nama poredbenim pravima, ograničava prokuristove ovlasti, usprkos tome što je doktrina donekle spašava ispravno tumačeći da se zabrana ne odnosi na punomoći za poduzimanje pravnih radnji kojima se ne sklapaju poslovi, primjerice, na davanje punomoći za zastupanje u sudskim i arbitražnim postupcima te postupcima pred državnim tijelima i ustanovama s javnopravnim ovlastima.<sup>15</sup>

Prokuru može dati samo trgovac, nositelj poduzeća ili njegov zastupnik po zakonu (čl. 44. st. 3. i 4. ZTD-a). Ako je trgovačko društvo nositelj poduzeća, prokuru daju nadležni organi zastupanja. U unutarnjem odnosu potrebna je u d.o.o.-u pritom i odluka članova društva, odnosno skupštine (čl. 441. st. 1. točka 6. ZTD-a). I u javnom trgovačkom društvu morali bi članovi društva prema čl. 81. st. 2. ZTD-a donijeti odluku o davanju prokure.<sup>16</sup> Statutom d.d.-a može se propisati da uprava u unutarnjem odnosu treba ishoditi suglasnost nadzornog odbora kani li dati prokuru (čl. 242. st. 2. ZTD-a, čl. 263. st. 5. ZTD-a). Zakonski zastupnik trgovca pojedinca maloljetnika morao bi za davanje prokure ishoditi suglasnost nadležnog Općinskog suda u skladu s čl. 101. st. 1. Obiteljskog zakona<sup>17</sup> koji propisuje da je zastupanje djeteta u vezi s njegovom vrjednijom imovinom, odnosno imovinskim pravima valjano ako roditelj koji zastupa dijete dobije pisanu suglasnost drugog roditelja koji ostvaruje roditeljsku skrb i odobrenje suda u izvanparničnom postupku. Skrbnik može na temelju čl. 261. st. 2. Obiteljskog zakona samo uz prethodno odobrenje Hrvatskog zavoda za socijalni rad poduzeti posao koji prelazi redovito poslovanje imovinom i pravima šticećenika, pa tako i dati prokuru za svog šticećenika trgovca pojedinca.<sup>18</sup>

Stečajni upravitelj može dati prokuru.<sup>19</sup> Stečajni upravitelj nastavlja u pravilu privremeno voditi poduzeće, pa je davanje prokure potpuno u skladu sa svrhom insolventijskog postupka, a trgovačka punomoć, na koju bi protivnici ovog pravnog shvaćanja

<sup>14</sup> Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 3.

<sup>15</sup> V. Barbić, J., op. cit. u bilj. 3, str. 495, 496.

<sup>16</sup> Sa stajališta § 116 st. 2 HGB-a Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 24.

<sup>17</sup> Narodne novine br. 103/15, 98/19, 47720, 49/23, 156/23.

<sup>18</sup> Sa stajališta njemačkog prava v. § 1643 st. 1. BGB-a, §§ 1850 do 1854 BGB-a. V., glede prokure, izričito pravilo § 1852 toč. 3. BGB-a koje je instruktivno i sa stajališta hrvatskog prava i potvrđuje svojom uvjerljivošću gore iznesena pravna shvaćanja.

<sup>19</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 24; Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 3.

hitjeli uputiti stečajnog upravitelja, uživala bi zaštitu u poslovnom prometu u osjetno manjoj mjeri pa je znatno manje prikladna kao instrument vođenja većih poduzeća u stečaju.<sup>20</sup> Stečajni upravitelj je svojevrstni zastupnik po zakonu (prisilni likvidator) te je dužan uvažiti danas dominantnu svrhu insolventijskog postupka, pokušaj saniranja odnosno potpunog ili djelomičnog nastavka poslovanja poduzeća, koja uključuje angažiranje za to pogodnih alata trgovačkog prava, konkretno prokure.

Prokurist ne smije svoju prokuru prenijeti drugom (čl. 51. ZTD-a). O tome nema dvojbe. Nije dopuštena nikakva podprokura (čl. 44. st. 2. ZTD-a). Dade li prokurist ipak drugome prokuru, pomaže samo konverzija te prokure u generalnu trgovačku punomoć (čl. 325. ZOO-a, čl. 55. ZTD-a).

Obveznopravna tražbina da se dade (i primi) prokura – primjerice u ugovoru o službi ili ugovoru o radu – može se pribaviti samo uz uvažavanje pretpostavki iz čl. 51. ZTD-a te čl. 52. st. 1. i 2. ZTD-a, odnosno ako prokura ostane svakodobno opoziva i neprenosiva. Tvrditi da takva tražbina ni na koji način ne obvezuje, izaziva nepotrebno pomutnju. Valjana je stoga ugovorna pogodba kojom se preuzima spomenuta obveza. Ne možemo je doduše ispuniti ovrhom, pa ni zaobilazno ugovornom kaznom, no ako se dužnik ne drži te svoje obveze prekršit će ugovor što može opravdati izvanredan otkaz ugovora o službi ili radu.<sup>21</sup> Statutom odnosno društvenim ugovorom možemo također – korporacijskipravno! – dati određenom članu društva posebno pravo (povlašteno pravo) da podjeljuje prokuru.<sup>22</sup> To pravo moglo bi se članu uskratiti, odnosno oduzeti samo zbog važnog razloga.

#### IV. Kome se daje prokura

Zakon je propisao tko može biti prokurist. U obzir dolaze samo prirodne, fizičke punoljetne i potpuno poslovno sposobne osobe (čl. 45. st. 1. ZTD-a).<sup>23</sup> Izričito je propisano i da se prokura ne može dati pravnoj osobi (čl. 45. st. 3. ZTD-a). Taj zaključak ne bi se makinalno nametao da nema izričite prisilnopravne odredbe čl. 45. ZTD-a. Ne bi se, naime, moglo ništa strogo logički gledano prigovoriti tome da prokuru dobije, primjerice, javno trgovačko društvo ili komanditno društvo, tim više što članovi javnog trgovačkog društva osobno odgovaraju za obveze svog društva, jednako kao i komplementari komanditnog društva. Odredba čl. 313. st. 3. ZOO-a propisuje, k tome, da opunomoćenik može biti i pravna osoba. Pravne osobe ne mogu međutim biti prokuristi (čl. 45. st. 3. ZTD-a). Fiksirati prokuru samo na fizičke, prirodne osobe može izgledati zastarjelo, zasigurno je točno da bi zakonodavac mogao nanovo razmisliti o tome bi li se prokura *de lege ferenda* mogla dati i pravnim osobama, pa i pravno sposobnim ortaštvima, tim više što trgovačke kodifikacije 19. stoljeća na koje se čl. 45. st. 3. ZTD-a u tom smislu oslonio nisu ni u primisli imale pitanje može li se prokura dati pravnim osobama. Dodijele prokure isključivo prirodnim osobama je međutim ne samo pojmovno u skladu s važećim pravom, već i koncepcijski. Čl. 46. st. 1. ZTD-a govori o prokuristima kao „osobama“ koje se moraju na temelju čl. 50. ZTD-a potpisivati „svo-

<sup>20</sup> Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 3.

<sup>21</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 26.

<sup>22</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 26.

<sup>23</sup> Tako sa stajališta njemačkog prava Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 6; Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 17, usprkos tome što njemačko pravo, za razliku od hrvatskog, to izričito ne propisuje.

jim imenom i prezimenom“. Trgovac uzima za prokurista osobu od povjerenja, uz koju se veže, a ne primjerice neki d.o.o. u kojem se članovi uprave mogu izmjenjivati kao na traci. Zakon potvrđuje status prokurista kao osobe koja spada u najuži krug osoba od vlastodavčevog povjerenja i time što u čl. 51. ZTD-a kogentno propisuje da prokura nije prenosiva.<sup>24</sup>

Prokurista ne možemo izjednačiti s nositeljem poduzeća. Prokura bi u suprotnom bila potpuno bespredmetna. Trgovac pojedinac ne može sam sebi dati prokuru jer svako zastupanje podrazumijeva djelovanje u tuđe ime. To zvuči kao jalovo teoretiziranje bez ikakve praktične težine. Pravilo ne treba nipošto podcijeniti. Uzalud ćemo doduše tražiti trgovca pojedinca koji je sam sebi dao prokuru. Pođemo li od toga da prokura nema učinka dade li je trgovac pojedinac sam sebi, ona će, također, i izgubiti svoj učinak ako prokurist pojedinačnim ili općim sljedništvom postane jedini imatelj principalovog poduzeća.<sup>25</sup> Odmah je jasno da jedini imatelj, nositelj poduzeća koji je prirodna osoba radi u svoje ime i za svoj račun, a ne kao prokurist u tuđe ime, u ime svog principala te shodno tome i za njegov račun. Odnosi se kompliciraju ako je nositelj poduzeća pravna osoba ili strogo zadana zajednica koja nije podložna nikakvim promjenama: d.o.o. može primjerice postaviti svog člana za prokurista. Čak se i jedini član nekog jednočlanog d.o.o.-a može postaviti za prokurista iako će ga društvo u toj situaciji prije postaviti za člana uprave. I u društvima osoba član društva može postati prokurist jer nositelj poduzeća nije član društva nego samo društvo osoba. Uobičajenije je, primjerice, dati prokuru članu javnog trgovačkog društva koji nema pravo voditi poslove društva u svojstvu svojevrsnog poslovodstvenog organa javnog trgovačkog društva ili komanditoru komanditnog društva.<sup>26</sup> Nasljednička zajednica može također postati nositelj poduzeća, pa bi i sunasljednik, član nasljedničke zajednice mogao postati prokurist svoje nasljedničke zajednice.<sup>27</sup> Oko tog stava uporno se međutim lome koplja pa ga stoga vrijedi dočarati primjerom kako bi ga se što bolje objasnilo.

Primjer broj 2. Trgovac pojedinac T je umro i za sobom ostavio ženu i dvoje punoljetne djeca kao sunasljednike. Oni su nastavili voditi naslijeđeno poduzeće kao nasljednička zajednica (što s obzirom na pozitivnopravu realnost i nedostatak ustaljene sudske prakse nije ni najmanje preporučljivo<sup>28</sup>) te su postavili P-a za prokurista. Ranije vladajuće pravno shvaćanje ne bi dopuštalo takvu prokuru. Jednako bi, shodno tome, moralo vrijediti i ako bi T već za svog života dao P-u prokuru.

To bi se stajališta pravdalo time da je nasljednička zajednica „samo zajednički (solidarni) sažetak pojedinačnih nasljednika i da ona u pravnom prometu ne nastupa poput ortaštva kao zatvorena cjelina.“<sup>29</sup> Zastupnik po tom shvaćanju ne bi uopće zastupao nasljedničku zajednicu nego samo pojedine nasljednike, pa sunasljednik stoga ne bi mogao postati prokurist jer bi u suprotnom morao sam sebe zastupati, što se kosi s kogentnom zabranom samougovaranja iz čl. 49. ZTD-a. Takvo shvaćanje treba otkloniti. Nasljednička zajednica nastupa u pravnom prometu kao nositelj poduzeća i kao zakonom zaključana cjelina, solidarna zajednica sunasljednika.<sup>30</sup> Sunasljednik kao prokurist

<sup>24</sup> U tom smislu i Katušić Luger, R., op. cit. u bilj. 3, str. 176.

<sup>25</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 18.

<sup>26</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 18.

<sup>27</sup> Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 6; Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 18.

<sup>28</sup> Argumente v. kod Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 19.

<sup>29</sup> Tako BGHZ 30, 391, 397.

<sup>30</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 4 rbr. 25. Krebs, u: MünchenerKommHGB, § 48, rbr. 32 smatra pak da se prokura ne može otkloniti pozivom na skupnu ovlast zastupanja sunasljednika.

ne zastupa samog sebe, već nedjeljivu, zakonom okupljenu nasljedničku zajednicu te je stoga zastupa kao prokurist na temelju pojedinačnog ovlaštenja za zastupanje, što Zakon o nasljeđivanju<sup>31</sup> i ZOO jednom sunasljedniku uskraćuju budući da sunasljednici, po općem pravnom režimu, mogu zastupati svoju sunasljedničku zajednicu jedino skupno.<sup>32</sup> Sunasljednička prokura je stoga dopuštena.<sup>33</sup> Život nas češće suočava s drugom varijantom istog problema: hoće li prokura koju je dao trgovac pojedinac opstati kad trgovac pojedinac umre i prokurist postane sunasljednik.<sup>34</sup> I na to pitanje treba također odgovoriti potvrdno.

Tajni član tajnog društva može, bez daljnjega, postati prokurist. Poslovi koje bi tajni član poduzeo kao prokurist obvezuju poduzetnika kao nositelja poduzeća, a ne samog tajnog člana (148. st. 4. ZTD-a).

Prema vladajućem pravnom shvaćanju prokurist ne može biti ni zastupnik koji svoje društvo zastupa već po samom zakonu (čl. 41. ZTD-a), dakle, u svojstvu organa društva.<sup>35</sup> Prokura se shodno tome ne bi mogla dati članu uprave d.d.-a, d.o.o.-a, komplementarnu komanditnog društva, ni članu javnog trgovačkog društva kojem društvo nije oduzelo ili on nije otkazao društvu svoju ovlast za zastupanje. Ta zabrana bez daljnjega stoji daje li se prokura jednočlanom organu društva koji je sam pojedinačno ovlašten zastupati društvo.<sup>36</sup> Isto vrijedi i za stečajnog upravitelja jer je i on organ društva koji ima ovlast za zastupanje već po samom zakonu.<sup>37</sup> Teže je dati odgovor, ako ovlast zastupanja ima višečlani organ te su članovi tog organa ovlašteni zastupati društvo samo skupno. Ima primjerice smisla da se ovlast člana uprave d.d.-a (čl. 241. st. 2. ZTD-a) ili d.o.o.-a (čl. 426. st. 3. ZTD-a) koji društvo zastupa samo skupno s ostalim članovima uprave dopuni tako da se upravo tom članu uprave dade prokura,<sup>38</sup> odnosno ovlast da prokurist društvo zastupa samo skupno s članom uprave u skladu s izričitom odredbom čl. 46. st. 3. ZTD-a koja govori o skupnoj prokuri koja se daje „dvjema ili više osoba“. Vladajuće pravno shvaćanje polazi od toga da se tako ne može ograničiti ovlast prokurista za zastupanje, jer su moguća ograničenja izričito propisana ZTD-om, a među njima nije i ono o kojem je ovdje riječ.<sup>39</sup> Domaća pravna književnost samo se uzgred dotaknula ovog pitanja.<sup>40</sup> Utjecajna doktrinarna struja nastoji izbjeći takvu kombiniranu ovlast za zastupanje koja u jednoj osobi sjedinjuje (skupnu) ovlast za zastupanje koju ta osoba

<sup>31</sup> Narodne novine br. 48/03, 163/03, 35/05, 127713, 33/15, 14/19.

<sup>32</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 20.

<sup>33</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 20; Camaris, C.W., op. cit. u bilj. 1, § 9 rbr. 29.

<sup>34</sup> Sa stajališta njemačkog prava tako Schmidt, K., op. cit. u bilj. 1, § 16 rbr. 22. § 52 st. 3. njemačkog HGB-a propisuje da prokura ne prestaje smrću nositelja trgovačkog poduzeća. Barbić, J., op. cit. u bilj. 1, str. 468. zauzima stajalište, općenito za punomoći, da „ništa ne stoji na putu da pravni nasljednici opunomoćitelja istom opunomoćeniku dadu punomoć.“

<sup>35</sup> Barbić, J., Pravo društava, Knjiga druga, Društva kapitala, Svezak II, 8. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2025., str. 420. bilješka 116 na kraju. V. rješenja VTS-a, Pž-2000/18-2 od 1. travnja 2018. i Pž-4007/18-2 od 22. kolovoza 2018. Sa stajališta njemačkog prava v. o tome kod Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 22. Schmidt zastupa manjinsko stajalište u njemačkom pravu po kojem se prokura može u načelu dati i organu društva.

<sup>36</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 22.

<sup>37</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 22.

<sup>38</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 22; Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 6, 26.

<sup>39</sup> V. rješenja VTS-a, Pž-2000/18-2 od 1. travnja 2018. i Pž-4007/18-2 od 22. kolovoza 2018. Tako Barbić, J., Pravo društava D.o.o., 8. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2025., str. 420 bilješka 116 na kraju.

<sup>40</sup> Barbić, J., op. cit. u bilj. 39. str. 420 bilješka 116 na kraju.



ima kao organ društva s njezinom (pojedinačnom) punomoći, prokurom.<sup>41</sup> Izlaz se traži u ovlašćivanju, u pravilu, tog pojedinog člana višečlane uprave d.d.-a ili d.o.o.-a da zastupa društvo, osim skupno sa svima, još i skupno s nekim od članova uprave. Smije li kolektivni organ međusobno dijeliti pojedinačne prokure, pitanje je internih kompetencija (usporedi za d.o.o. s čl. 441. st. 1. točka 6. ZTD-a).<sup>42</sup> Članovi d.o.o.-a, odnosno skupština, daju, naime, prokuru i trgovačku punomoć za vođenje čitavog poduzeća. Ni iz zakona niti iz općih načela ne može se izvesti zaključak po kojem bi društvo smjelo dati prokuru samo trećoj osobi, a ne i svom članu višečlane uprave.<sup>43</sup>

Primjer broj 3: Društvo X d.o.o. skupno zastupaju članovi uprave A i B, a član uprave C zastupa društvo pojedinačno. Dade li C povrh toga A-u prokuru, A će moći sam djelovati, ako prokura pokriva poslove i radnje koje je naumio poduzeti. Premašuje li određeni posao ovlasti iz prokure (primjerice otuđenje nekretnine d.o.o.-a), A će morati uključiti B-a. U drugim slučajevima A će često uključiti B-a, jer je red da članovi uprave međusobno surađuju, no to u konačnici ovisi o njegovom slobodnom nahodjenju, on to ne mora učiniti. Prokura je u unutarnjem odnosu ispravno dana samo ako su o tome donijeli odluku članovi društva (čl. 441. st. 1. točka 6. ZTD-a) ili su se u društvenom ugovoru unaprijed suglasili s tim da uprava sama odlučuje o davanju prokure. Ako se članovi društva s tim ne suglase, moći će zahtijevati opoziv prokure, u skladu sa svojim upravljačkim članskim pravom da ustanu s *actio negatoria* zadre li uprava svojim postupanjem u nadležnost skupštine d.o.o.-a, i ako je potrebno imenovati nove članove uprave. Ne može se dakle uočiti u čemu bi to zakon konkretno priječio da se član višečlane uprave postavi za prokurista, posebice ako je organska ovlast zastupanja već samim zakonom, odnosno temeljnim aktom društva ograničena isključivo na skupnu ovlast zastupanja.

## V. Oblik prokure

*De lege lata* prokuru treba dati u pisanom obliku (čl. 44. st. 4. ZTD-a). Vezivanje prokure uz pisani oblik ponajprije grubo narušava pravnu sigurnost iako je njena zaštita temeljna zadaća pravnog instituta prokure. Teško je i sagledati sve rizike povezane s provjerama je li prokura dana u pisanom obliku. Sve što prokura pruža pravnoj sigurnosti, oduzima se većim dijelom ustraje li se na njezinoj pisanoj formi. Umjesto jasnog načela koji staje na kraj dvojabama je li prokura valjano dana, problemi se samo prebacuju na neistraženi teren prividnih punomoći u trgovačkom pravu, odnosno punomoći po zaposlenju iz čl. 43. ZTD-a za koju se ne traži pisana forma. Zaključak je tim opravdaniji jer ni ZOO, kao opći propis ne zahtijeva u načelu da se punomoć da u pisanom obliku (čl. 314. ZOO-a)<sup>44</sup>. To otvara sasvim specifičan problem, je li za oblik

<sup>41</sup> V. ilustrativno MülKoHGB/Krebs, op. cit. u bilj. 1, § 48 rbr. 84.

<sup>42</sup> Sa stajališta čl. 441. st. 1. točka 6. ZTD-a poredbenog pravila § 46 st. 1. točka 7 GmbHG-a Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 22. Prema čl. 441. st. 1. toč. 6. ZTD-a skupština d.o.o. odlučuje posebice o davanju prokure ili trgovačke punomoći za sve pogone koju treba dati uprava.

<sup>43</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 22; Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 6, 26. Suprotno Staub/Joost, op. cit. u bilj. 3, § 48 rbr. 36, koji ističe da bi to bila zadaća statuta, odnosno društvenog ugovora.

<sup>44</sup> Rasprava o svrsishodnosti načela pariteta forme u kojoj se daje punomoć i forme posla koji se obavlja na temelju punomoći, a koje slijedi iz čl. 314. ZOO-a treba također poći posebice s pozicija funkcije trgovačkih punomoći koje prirodno ne trpe ni takva formalna ograni-

punomoći mjerodavan ZTD ili ZOO, je li volja strana bila usmjerena na to da se daje ZOO-ovska ili ZTD-ovska punomoć. Treći se mogu zauzimati za to da je posrijedi punomoć po ZOO-u, koja je valjana, ako već trgovačka punomoć nije valjana – što bi dovelo do istog rezultata kao da je trgovačka punomoć dana valjano u pisanom obliku. *De lege ferenda* treba izmijeniti čl. 44. st. 4. ZTD-a, dokinuti obvezu vlastodavca da prokuru daje u pisanoj formi, ali ujedno i propisati da se prokura može dati samo izričito. Prokura se prema čl. 44. st. 4. ZTD-a mora dati u pisanom obliku, ali ne i izričito iz čega slijedi da se može dati i konkludentno ako se dala u pisanom obliku. Takav pristup nije opravdan, ne bi smjelo biti konkludentnih prokura pa ni u pisanom obliku, kao ni prokura koje bi vlastodavac „trpio“, a koje bi bile podobne za upis u sudski registar (čl. 54. ZTD-a).<sup>45</sup> Po načelu *falsa nominatio non nocet*, može se, međutim, pod krinkom prokure susresti slučajeve konkludentne punomoći ili punomoći koju vlastodavac „trpi“, „pušta“. Ovisno o okolnostima pojedinog slučaja, ne treba isključiti zaštitu zbog stvaranja pravnog privida, koja – primjerice na temelju čl. 66. ZTD-a, ali i u skladu s načelima instituta prividne punomoći – štiti suugovaratelja pribavljajući mu pravni položaj u kojem bi se bio nalazio da je prokura zaista dana.<sup>46</sup> Zaštita zbog stvaranja pravnog privida nije kadra uspostaviti ovlast zastupanja iz čl. 47. ZTD-a koja bi djelovala *erga omnes*, vlastodavac nije stoga kadar „trpiti prokuru“, nego samo obične punomoći koje uključuju i druge trgovačke punomoći, izuzev prokure. Izričito očitovanje ne mora sadržavati riječ „prokura“. Dovoljno je kaže li trgovac svom trgovačkom opunomoćeniku: „Od sutra se potpisuj s ppa.“ Zamisliva je i konverzija generalne punomoći u prokuru, ako bi se takvom „generalnom punomoći“ nedopušteno potisnule ovlasti zastupnika po zakonu, organa ovlaštenih za zastupanje društva. Uvriježilo se ipak prilikom davanja prokure koristiti riječi „prokura“ ili „prokurist“ i to već zato što je i samom opunomoćitelju bitno da u trgovačkom prometu od početka razjasni kako stvari stoje glede neke konkretne punomoći. Voditelji poduzeća trebaju također biti upoznati s tim da se prokura upisuje u sudski registar te da će trgovac pojedinac (čl. 630. st. 3. ZTD-a u vezi s čl. 630. st. 1. toč. 4. ZTD-a), odnosno društvo (čl. 630. st. 1. toč. 4. ZTD-a) te i oni sami (čl. čl. 630. st. 2. ZTD-a u vezi s čl. 630. st. 1. toč. 4. ZTD-a) prekršajno odgovarati ako tu propuste učiniti.

Prokuru upisujemo u sudski registar (čl. 54. ZTD-a). Prema vladajućem pravnom shvaćanju obveza upisa proteže se i na svako proširenje prokure, primjerice na poslove s nekretninama. Po tom obrascu treba upisati u sudski registar i generalnu punomoć koja se po opsegu ovlasti poklapa s prokurom ili ih čak i premašuje. To je pravno shvaćanje sporno jer takvo proširenje nije sastavni dio zakonom određenog opsega ovlasti zastupanja (čl. 44. st. 1. ZTD-a) pa mišljenja variraju od toga da su takvi podaci podobni za upis, da nisu podobni, pa sve do toga da se trebaju upisati.<sup>47</sup> Svakako treba uzeti u obzir upiše li se u sudski registar određeni podatak, koji bi bio dobar za upis,

čenja u zastupanju. § 167 st. 2. BGB-a izričito ispravno propisuje, za razliku od čl. 314. ZOO-a, da očitovanje kojim se daje punomoć ne treba dati u onom obliku koji je određen za posao koji opunomoćenik poduzima na temelju svoje punomoći.

<sup>45</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 25; suprotno stajalište zauzima Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 14 rbr. 14. Canaris stav veže uz sporno doktrinarno pitanje, je li „punomoć koju vlastodavac trpi“ tek slučaj odgovornosti zbog stvaranja pravnog privida ili ona također obuhvaća i slučajeve kad se punomoć dala tako što ju je vlastodavac konkludentno „trpio“. Čl. 458. st. 1. OR-a dopušta međutim tzv. konkludentnu, prešutnu prokuru.

<sup>46</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 25; Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 14 rbr. 14.

<sup>47</sup> O tome više u narednom poglavlju. U prilog tom stajalištu izjašnjava se Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 12; spornim ga, pak smatra Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16 rbr. 27.

iako zakon ne nameće obvezu upisa takvog podatka.<sup>48</sup> Svi ti upisi proizvode samo deklaratorne učinke.<sup>49</sup> Prokura proizvodi učinke, valjana je, čim je dana.<sup>50</sup> Upis prokure u sudski registar bitan je ponajprije glede publicitetnih učinaka, odnosno zaštite zbog stvaranja pravnog privida u skladu s čl. 66. ZTD-a.<sup>51</sup>

## VI. Opseg prokure

Zakon kogentno uspostavlja sadržaj prokuristove ovlasti zastupanja (čl. 44. st. 1. ZTD-a), a nije dopušteno sadržajno oklaštiti ovlasti iz prokure (čl. 48. st. 1. ZTD-a). Pravni promet rasterećuje se uvelike rizika povezanih s radnjama zastupanja kojima prokurist krši svoje obveze koje je preuzeo u unutarnjem odnosu sa svojim vlastodavcem. Upravo je u tome težište prokure kao zakonom propisanog ovlaštenja zastupanja. U začetku treba strogo razgraničiti prokuristovo ovlaštenje zastupati vlastodavca od pitanja je li prokurist u svom unutarnjem odnosu s vlastodavcem prekršio preuzete obveze.

### 6.1. Prokura kao ovlaštenje zastupanja

Odredbom čl. 47. st. 1. ZTD-a postavljeno je načelo: Prokura daje ovlaštenje zastupanja za sve vrste sudskih i izvansudskih poslova i pravnih radnji, koje za sobom nosi obavljanje gospodarske djelatnosti. U imovinskopравnim postupcima dostava pismena prokuristu proizvodi iste pravne učinke kao dostava samom nositelju poduzeća. Iako prokurist ne zastupa sam poduzeće (dakle u „unutarnjem“ odnosu) prilikom podnošenja prijava u sudski registar, prokurist ga zastupa „prema vani“, kad nositelj poduzeća kao član nekog drugog poduzeća podnosi prijave u sudski registar ili poduzima neke druge pravne radnje. Opseg ovlaštenja zastupanja iz čl. 47. st. 1. ZTD-a je izuzetno širok. Obuhvaćeni su svi pravni poslovi i srodne poslovne radnje, koje za sobom nosi obavljanje gospodarske djelatnosti, a ne samo svakodnevne pravne radnje. Prokurom je pokriveno kadroviranje, postavljanje personala, uzimanje zajmova, zasnivanje i prekidanje trajnih obveznopравnih odnosa, stjecanje dugotrajne imovine, sklapanje ugovora o zakupu za nove poslovne, podizanje tužbi protiv trećih. Prokurist ima štoviše pravo sklopiti valjanu sudsku nagodbu u parnici koja je za poduzeće vitalno bitna. Nisu uključeni samo poslovi kojima poduzeće realizira svoju konkretnu gospodarsku djelatnost, nego i svi poslovi i pravne radnje koje za sobom nosi obavljanje bilo koje gospodarske djelatnosti.<sup>52</sup> U hrestomatiji trgovačkog prava naići ćemo na rečenicu kojom se nastojao vjerno dočarati opseg ove punomoći: „Trgovaca vinom možete, po povratku s njegova poslovna puta, ponovno sresti, ali ovaj puta – gle čuda - kao bankara.“ Taj često navođeni primjer, koji se nije preko stotinu godina osporavao, koji glede na prokurista kao da je on *alter ego*, dvojnik, svog vlastodavaca, je zapravo čisto teoretske prirode, a povrhl toga nije ni točan jer predmet poduzeća određuje njegov nositelj (v. ponajprije karakteristična pravila čl. 173. st. 3. toč. 2. ZTD-a i čl. 301. st. 2. ZTD-a), a ne prokurist.

<sup>48</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 13 rbr. 8, § 16 rbr. 13 i nadalje.

<sup>49</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 13 rbr. 13 i nadalje.

<sup>50</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16, rbr. 27.

<sup>51</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16, rbr. 27, sa stajališta § 15 HGB-a.

<sup>52</sup> Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 13.

Prokura je ovlaštenje zastupanja za vanjske poslove poduzeća. Ona spada u vanjsko privatno pravo, ne u ustrojbeno (organizacijsko) pravo poduzeća,<sup>53</sup> tako da prokura ne obuhvaća tzv. **temeljne poslove** jer oni ne spadaju u „obavljanje“ gospodarske djelatnosti nositelja poduzeća, odnosno nisu povezani s vanjskim vođenjem poduzeća. Sve pravne radnje koje se tiču prirode ili strukture poduzeća odnosno nositelja poduzeća nalaze se izvan zakonom opisanog ovlaštenja zastupanja prokurista, primjerice izmjena predmeta poslovanja (predmeta poduzeća), izmjena tvrtke, prestanak poslovanja, otuđenje ili davanje u zakup poduzeća, odnosno pogona, utvrđivanje financijskih izvješća, primanje novih članova u društvo, imenovanje i opozivanje članova organa društva uključujući sklapanje odgovarajućih ugovora o službi<sup>54</sup>. Prokurist ne smije primati nove članove u društvo, s iznimkom tajnog člana što vrijedi samo za tipično tajno sudjelovanje, kao čisto obveznopravno unutarnje društvo, a ne i za atipične ugovore o tajnom društvu, kod kojih se može govoriti o punopravnom „primanju članova“ u društvo s učinkom i u vanjskom odnosu; sklapanje potonjih ugovora nije dakle pokriveno prokurom.<sup>55</sup> Prokurom nisu pokrivena ni ovlaštenja podnositi prijave u sudski registar jer je i tada riječ o temeljnim izmjenama koje se tiču vlastitog posla nositelja poduzeća.<sup>56</sup> Jednako je i s podnošenjem utvrđenih financijskih izvješća FINI. Odredba čl. 62. st. 4. ZTD-a ne navodi prokurista kao osobu koja podnosi prijavu za upis u sudski registar, iznimka je bila prijava za upis podataka glede trgovca pojedinca (čl. 62. st. 3. ZTD-a) koja više nije na snazi jer se trgovci pojedinci, pa ni njihove prokure više ne upisuju u sudski registar. Prokurist nije ovlašten zastupati poduzeće ni kod sklapanja granskih ili kolektivnih ugovora koji zadiru u organizaciju poduzeća, ili su povezani s takvim ugovorima, pa stoga nije ovlašten ni dogovarati sa sindikatima ili radnicima društva socijalne planove, pakete.<sup>57</sup> Isto vrijedi i za promjenu sjedišta društva te za osnivanje i zatvaranje podružnice iz čl. 7. ZTD-a.<sup>58</sup> Prokurist se može na to dodatno ovlastiti,

<sup>53</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16, rbr. 30.

<sup>54</sup> Kompetencija imenovanja kao aneks kadrovskog suvereniteta BGH NJW 1991, str. 1727, 1728 i nadalje.

<sup>55</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16, rbr. 30.

<sup>56</sup> Barbić, J., op. cit. u bilj. 3, str. 496. BGH NJW 1992, str. 975.

<sup>57</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16, rbr. 30. LAG München 1987, str. 589.

<sup>58</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16, rbr. 30. Drukčije Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 14; Baumbach/Hopt, op. cit. u bilj. 3, § 49 rbr. 1; Krebs u MünchenerKommentar zum HGB, § 49 rbr. 29; Staub/Joost, § 49 rbr. 19.

Protivnici gore navedenog pravnog shvaćanja smatraju da promjena sjedišta podružnice, odnosno sjedišta javnog trgovačkog društva nisu temeljni poslovi jer obavljanje gospodarske djelatnosti nosi sa sobom takve mjere. Glede posljedica koje su s tim povezane, prije svega primjene sudske nadležnosti u skladu s čl. 40. ZTD-a, odnosno za to mjerodavnih pravila Zakona o parničnom postupku, posrijedi su, po pobornicima ovog pravnog shvaćanja, pravne radnje o kojima govori čl. 47. st. 1. ZTD-a. Iako se ističe da će prokuristi rijetko promijeniti sjedište podružnice ili mjesto sjedišta društva bez znanja nositelja poduzeća, odnosno za to zaduženih organa društva, ustraje se na tome da bi takve radnje prokurista bile valjane ako bi imatelj poduzeća ili članovi organa bili dulje vrijeme „izvan stroja“ zbog bolesti ili kakve druge objektivne spriječenosti. Smatra se, dakle, da ni pravila njemačkog prava, koja odgovaraju čl. 47. st. 1. ZTD-a, ne pokrivaju osnivanje i brisanje podružnica u skladu s čl. 7. i 8. ZTD-a. Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 1, § 12 rbr. 15, uzvraća, međutim, na taj zadnji argument, tvrdnjom da je prokurist ovlašten podnositi prijave za upis u sudski registar ako je akt koji se mora prijaviti za upis u sudski registar obuhvaćen § 49 st. 1. HGB-a, koji odgovara odredbi čl. 47. st. 1. ZTD-a, Njemu nije, naime, jasno kako to da obavljanje

ali predmet prokure ne uključuje spomenuto ovlaštenje već sam po sebi. Prokuristovo ograničenje da zastupa vlastodavca, trgovca (tipično društvo kao nositelja poduzeća) samo u njegovim vanjskim poslovima dolazi posebice do izražaja kod prijave koje se podnose sudskom registru.<sup>59</sup>

Primjer: D.o.o. A je član komanditnog društva B. A-ov prokurist ne može već na temelju svoje prokure bez posebne punomoći podnositi prijave u sudski registar koje se tiču A-a. Prijave koje se tiču B-a mogu podnositi njegovi članovi, pa i A kao B-ov jedini komplementar. P može A-a pritom zastupati, može dakle podnositi prijave sudskom registru koje se tiču B-a i bez posebne punomoći jer je takvo ovlaštenje obuhvaćeno prokurom (čl. 62. st. 3. alineja 2. ZTD-a).

## 6.2. Zakonska ograničenja zastupanja iz prokure

Zakonska ograničenja ovlaštenja zastupanja iz prokure proizlaze iz, s jedne strane, strogo osobnog karaktera određenih poslova (nije dopušteno ni da prokurist daje ni prenese nekom drugom prokuru, čl. 51. ZTD-a) te, s druge strane, čl. 47. st. 2. ZTD-a): „Prokurist ne može bez posebne ovlasti otuđiti ni opteretiti nekretnine trgovačkog društva...“. Prokurist nije ovlašten bez posebne punomoći poduzeti ni posao raspolaganja, prijenosa nekretnine (modus), niti posao kojim se preuzima obveza prijenosa nekretnine (titulus), jer se s naslova tog posla može tužiti na njegovo ispunjenje, konkretno prijenos nekretnine.<sup>60</sup> Prokurist ne bi mogao zatražiti upis zabilježbe ni predbilježbe prava prvenstvenog reda kojim se u zemljišne knjige upisuje sama namjera otuđenja ili opterećenja nekretnine vlastodavca u skladu s odredbama čl. 77. do 82. Zakona o zemljišnim knjigama.<sup>61</sup> Vlasništvo vlastodavčevih nekretnine prokurist ne može ni u skladu s odredbom čl. 34. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima<sup>62</sup> ograničiti, uvjetovati ili oročiti, te takvo što upisati u zemljišne knjige.<sup>63</sup> Obuhvaćene su nekretnine koje su dio dugotrajne imovine, ali i na nekretnine koje se nalaze u vlastodavčevoj kratkotrajnoj imovini, obrtnom kapitalu.

Primjer: Dade li neki d.o.o., specijaliziran za nekretninske projekte, prokuru, nitko neće dovesti u pitanje da prokurist ne smije otuđiti nekretninu svog vlastodavca u kojoj se nalazi ured. Prokurist treba međutim posebnu punomoć i kad otuđuje stanove, koji su obuhvaćeni d.o.o.-ovim nekretninskim projektom i koje d.o.o. planira prodati.

Sporno je tiče li se čl. 47. st. 2. ZTD-a samo nekretnina trgovačkog društva, prokuristovog vlastodavca. Ratio legis čl. 47. st. 2. ZTD-a govori u prilog spomenutog ograničenja.

---

određene djelatnosti nosi sa sobom ovlast da se donese sam akt, a ne i prijavu tog akta radi upisa u sudski registar. To stajalište nije međutim osnovano, sa stajališta hrvatskog prava, jer čl. 7. st. 2. ZTD-a propisuje da podružnicu osniva organ društva, a čl. 8. st. 2. ZTD-a da prijavu za upis podružnice u sudski registar podnosi osnivač. § 13 HGB-a sadrži međutim drukčija rješenja pa je gore izneseno pravno shvaćanje ispravno sa stajališta njemačkog prava.

<sup>59</sup> U prilog sveobuhvatnog ovlaštenja suprotno ustaljenoj praksi BGH v. Renaud/Heinsen, GmbHR 2008, str. 687 i nadalje.

<sup>60</sup> Narodne novine br. 63719, 128/22, 155/23, 127/24. Više o tome vidi Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 17.

<sup>61</sup> V. Barbić, J., op. cit. u bilj. 3, str. 494.

<sup>62</sup> Narodne novine br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 70/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17.

<sup>63</sup> Barbić, J., op. cit. u bilj. 3, str. 494.

Primjer: Opunomoći li vlasnik nekretnine d.o.o. (D), agenciju za promet nekretnina, da proda njegovu nekretninu, iz čl. 47. st. 2. ZTD-a ne slijedi da u tom poslu d.o.o. smije zastupati isključivo uprava kao zastupnik tog d.o.o.-a po zakonu, a ne i prokurist kao njegov (pod)zastupnik po punomoći budući da odredba štiti vlastite interese poduzeća i nije joj cilj da prokurista potpuno ukloni iz svakog poslovanja nekretninama. Posebno treba razmisliti o slučaju kad je vlasnik nekretnine i opunomoćitelj 100% D-ovo društvo kćer u sastavu istog koncerna, a ne neka nepovezana treća osoba jer je tada gospodarski, iako ne i pravno, riječ o nekretninskom interesu društva D zastupanog po prokuristu. I ovdje treba zauzeti isto stajalište: ograničenje prokure iz čl. 47. st. 2. ZTD-a tiče se nositelja prava i ne štiti vlasništvo društva kćeri. Ako želi spriječiti prokurista da zastupa principala u takvim poslovima, principal može na odgovarajući način ograničiti punomoć danu prokuristu.

Poznati problem nabacuje zasnivanje hipoteke u korist banke kojom banka osigurava povrat kredita odobrenog kupcu radi isplate cijene prilikom stjecanja nekretnine ili zasnivanje hipoteke u korist prodavatelja kako bi prodavatelj osigurao namirenje svoje tražbine prema kupcu s naslova isplate ostatka kupoprodajne cijene.

Primjer: Trgovac T, zastupan po prokuristu P, kupio je i stekao nekretninu od osobe A za milijun eura. Platilo je odmah 500. 000 eura, a nekretninu je za ostatak kupoprodajne cijene od 500.000 eura opteretio hipotekom u korist banke koja mu je odobrila kredit za isplatu tog ostatka kupoprodajne cijene. Razgraničimo li formalno pojedine poslove, mogli bismo reći: P je mogao u T-ovo ime sudjelovati u kupoprodajnom ugovoru na strani kupca, i mogao je na strani stjecatelja nekretnine sudjelovati u prijenosu vlasništva na nekretnini, ali nije mogao obećati ni zasnovati hipoteku na nekretnini koju je kupio. Besmislenost takvog formalizma pokazuje se u tome, što bi se čl. 47. st. 2. ZTD-a mogao bez ikakvih problema izigrati: A bi mogao opteretiti nekretninu hipotekom u iznosu od 500. 000 eura te potom tako opterećenu nekretninu prodati T-u zastupanom po P-u. Sudionike transakcije pošteđet će se takvog pravnog manevra ako se gospodarski istovrstan osnovni slučaj tretira na isti način.

Prokurist može stoga i bez posebne punomoći prilikom stjecanja nekretnine zasnovati hipoteku radi isplate ostatka kupoprodajne cijene ako je obveza da se to učini nakon stjecanja nekretnine, obveznopravno preuzeta prije stjecanja nekretnine.<sup>64</sup> Zakup i najam su obveznopravni poslovi, nije riječ o opterećivanju nekretnina u smislu čl. 47. st. 2. ZTD-a. Za primjenu čl. 47. st. 2. ZTD-a analogijom i u tim slučajevima nije dovoljno da se učinci najma ili zakupa nekretnine praktički preklope s učincima opterećenja nekretnina u smislu čl. 47. st. 2. ZTD-a, budući da su njihovi učinci zasigurno slabiji pa stoga nema pouzdane osnove za analogiju.<sup>65</sup>

Na prvi pogled je jasno što je *posebna ovlast* koju prokurist treba pribaviti kako bi otuđio i opteretio principalove nekretnine. Da to ipak nije jasno potvrđuju rasprave koje se u pravnoj literaturi vode glede pitanja može li se potrebna posebna ovlast za nekretninske poslove (tzv. nekretninska klauzula) ograničiti na otuđenje ili opterećenje ili se može dati samo za svaki pojedini nekretninski posao posebno<sup>66</sup>. Ispravno stajalište

<sup>64</sup> Barbić, J., op. cit. u bilj. 3, str. 495; Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16, rbr. 36; K MüKoHGB/Krebs, § 49 rbr. 48.

<sup>65</sup> Barbić, J., op. cit. u bilj. 3, str. 495. Tako sa stajališta § 49 st. 2. HGB-a, Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 12 rbr. 17.

<sup>66</sup> Za to Heymann/Sonnenschein/Weitemeyer, § 49 rbr. 21; suprotno tome MüKoHGB/Krebs, § 49 rbr. 58; Staub/Joost, § 49 rbr. 37.

polazi od toga da se prokura može čak i kombinirati s tzv. „generalnom punomoći“. <sup>67</sup> To se ne kosi s „proširenjem prokure“ iz čl. 47. st. 2. ZTD-a, davanjem „posebnih ovlasti“, i ne upisuje se u sudski registar. Od toga treba razgraničiti pravo proširenje prokure u skladu s čl. 47. st. 2. ZTD-a. Njega bi trebalo upisati u sudski registar <sup>68</sup>, bolje rečeno podobno je za upis u sudski registar <sup>69</sup>. Izvadak iz sudskog registar praktično je važan za korištenje ako ga se javnobilježnički ovjerovi. Proširenje prokuristovih ovlasti samo na opterećivanje ili samo na otuđivanje nekretnina trebalo bi dopustiti i shodno tome utvrditi u odgovarajućem izvatku iz sudskog registra. <sup>70</sup>

### 6.3. Poslovnopravna ograničenja zastupanja iz prokure

Ugovorna, odnosno opunomoćiteljeva jednostrana poslovnopravna ograničenja prokure ne mogu u načelu suziti prokuristove ovlasti u odnosu prema trećima (čl. 48. st. 1. ZTD-a). <sup>71</sup> Prokura se posebice ne može ograničiti samo na određene poslove ili vrste poslova, prokuristovo djelovanje ne može se vezati uz određene okolnosti, pretpostavke, primjerice uz neko mjesto ili vrijeme. <sup>72</sup> Trgovac može u *unutarnjem odnosu* zabraniti prokuristu, primjerice, da za njega uzme kredit ili jamči, ili mu naložiti da bez njegove suglasnosti ne ulazi u dugoročne poslovne odnose – no to su samo interna ograničenja, obveze koje ga vežu tek u unutarnjem odnosu s trgovcem, koje se u načelu ne tiču trećega u vanjskom odnosu. <sup>73</sup>

**Prokurist podružnice** iz čl. 48. st. 2. ZTD-a je iznimka. Vodi li trgovac pojedinac više poduzeća pod različitim tvrtkama, firmama, on može ograničiti prokuru na neko od tih poduzeća. <sup>74</sup> Prokura se također može ograničiti na neku od podružnica unutar jednog poduzeća ako se iz same tvrtke dade razabrati kako je riječ o samostalnoj podružnici, a ne tek o pukoj poslovnici, dućanu osnivača. <sup>75</sup> Razlika između tvrtki o kojoj je ovdje riječ, doći će do izražaja ako se u tvrtki podružnice naznači upravo taj detalj da je posrijedi tvrtka podružnice, dakle, ako je ta naznaka jedina razlika između tvrtke osnivača i tvrtke njegove podružnice. <sup>76</sup> Čl. 26. ZTD-a nalaže takvu obvezu

<sup>67</sup> Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16, rbr. 37, 92, 95.

<sup>68</sup> Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, § 4 rbr. 9; Krebs u MünchenerKommentar zum HGB, § 49 rbr. 56.

<sup>69</sup> Tako Barbić, J., op. cit. u bilj. 3, str. 495; Schmidt, K., op. cit. u bilj. 1, § 16, rbr. 37, 27.

<sup>70</sup> Tako Staub/Joost, § 49 rbr. 37. Suprotne argumente v. Krebs u MünchenerKommentar zum HGB, § 49 rbr. 58. Krebs smatra da mogućnost takve separacije prokuristovih ovlasti proturječi pukoj pomoćnoj funkciji zabrane opterećenja nekretnina, zbog čega se posebna ovlast može dati samo cjelovito – i za otuđenje i za opterećenje. I posebna ovlast iz čl. 47. st. 2. ZTD-a ne može se, shodno tom pravnom shvaćanju, – kao i sama prokura – ograničiti na neki određeni posao ili radnju.

<sup>71</sup> V. i § 50 st. 1. HGB-a.

<sup>72</sup> V. § 50 st. 2. HGB-a. Pravilo je instruktivno i sa stajališta hrvatskog prava.

<sup>73</sup> Tema zzlouporabe prokuristovih ovlasti zahtijeva poseban rad.

<sup>74</sup> Trgovac pojedinac ne upisuje se u sudski registar – to ne znači da ne može dati prokuru, upis prokure u sudski registar je deklaratoran, a ne konstitutivan.

<sup>75</sup> V. § 50. st. 3. HGB-a. Pravilo je instruktivno i sa stajališta hrvatskog prava. § 63 Nacrta Trgovačkog zakona tako je propisivao da ograničenja prokure na poslovanje jednog ili više nastana vrijedi prema trećima samo ako ti nastani posluju pod raznim firmama. Firma podružnice važi u smislu tog Nacrta za različitu i onda kad se u njoj nalazi dodatak koji je obilježava kao firmu podružnice.

<sup>76</sup> V. § 50. st. 3. reče. 2. HGB-a. Pravilo je instruktivno i sa stajališta hrvatskog prava.

glede određivanja sadržaja tvrtke podružnice. Odredba čl. 48. st. 2. ZTD-a veže prema trećima učinak ograničenja prokure na poslovanje jedne ili više podružnica uz upis u sudski registar. Pretpostavku upisa u sudski registar treba tumačiti načelno, a ne imperativno, konstitutivno budući da je i sam upis prokure u sudski registar deklaratoran, a ne konstitutivan. Prokurista podružnice upisuje se u sudski registar u skladu s čl. 24. st. 2. toč. 5. Zakona o sudskom registru<sup>77</sup> u vezi s čl. 59. ZTD-a.<sup>78</sup> Trgovac treba podnijeti prijavu za upis prokurista podružnice u sudski registar, i to trgovačkom sudu koji vodi sudski registar nadležnom prema mjestu svog sjedišta (čl. 8. st. 1. ZTD-a).<sup>79</sup> Prokura podružnice upisat će se u taj sudski registar uz naznaku o kakvom je ograničenju prokure riječ. Nakon upisa u sudski registar suda nadležnog po mjestu sjedišta osnivača, taj sud po službenoj dužnosti dostavlja registarskom sudu sjedišta podružnice primjerak prijave za upis s priložima, izvornik ili ovjereni primjerak rješenja o upisu na papiru ili elektroničkim putem (čl. 8. st. 6. reč. 1. ZTD-a). *De lege ferenda* bi upise glede podružnice trebalo provoditi samo u registarskom sudu nadležnom prema sjedištu osnivača podružnice, i to bez naznake da su prokuristove ovlasti ograničene samo uz tu podružnicu jer bi se u suprotnom mogao potkopati autoritet upisa registarskog suda.<sup>80</sup> Nema zapreke da se prokura ograniči na sjedište društva, glavni poslovni nastan društva, a da ne vrijedi za podružnice društva, pa je izraz prokura podružnice s tog stajališta pogoda samo jedan dio slučajeva kojima se u vezi s tim pojmom barata u praksi.<sup>81</sup> Upis ograničenja prokure na sjedište, glavni poslovni nastan, je obligatoran jer inače ne bi bilo moguće razlikovati tu prokuru od neke druge prokure koja je dana samo za neku podružnicu.<sup>82</sup>

## VII. Prestanak prokure

Prestanak punomoći uređuje se u skladu s osnovnim pravnim odnosom na temelju kojeg je ona dana. Okonča li se temeljni odnos, pravni posao na temelju kojeg je dana prokura, otpast će u načelu i prokura. S tim se samo naizgled kosi čl. 313. st. 2. ZOO-a po kojem su postojanje punomoći i njen opseg nezavisni od pravnog odnosa na temelju kojeg je punomoć dana. Odredba čl. 313. st. 2. ZOO-a hoće zapravo reći da je punomoć opoziva i kad temeljni odnos ostaje intaktan, osim ako iz samog temeljnog odnosa ne proizlazi što drugo.<sup>83</sup> Punomoć je dakle opoziva i kad je temeljni odnos i nadalje na snazi, osim ako iz njega samog ne proizlazi što drugo. Opoziv punomoći izjavljuje se u skladu s pravilima po kojima je punomoć, prokura dana. Ispravnost tog pravnog shvaćanja potvrđuje pravilo čl. 52. ZTD-a. I naša pravna literatura polazi, na tom tragu, od toga da ugovor o punovlašću, koji sadrži i punomoć, prestaje izvršenjem

<sup>77</sup> Narodne novine br. 1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 54/05, 40/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14, 110/15, 40/19, 34/22, 123/23.

<sup>78</sup> § 12 st. 1. reč. 2. HGB-a.

<sup>79</sup> V. § 13 st. 2. reč. 1. HGB-a. Pravilo je instruktivno i sa stajališta hrvatskog prava.

<sup>80</sup> V. Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, rbr. 19; Schmidt, K., op. cit. u bilj. 3, § 16, rbr. 39; § 3 rbr. 38.

<sup>81</sup> Stražnický, M., op. cit. u bilj. 1, str. 68, ističe da se tada prokura može ograničiti bilo samo na glavni poslovni nastan (sjedište) bilo na podružnicu, bilo na jednu ili više podružnica. V. I Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 12 rbr. 18.

<sup>82</sup> Canaris, C.W., op. cit. u bilj. 3, rbr. 19.

<sup>83</sup> V. i sa stajališta hrvatskog prava instruktivno pravilo § 168 reč. 2. BGB-a.



naloga<sup>84</sup>, pa je jasno da punomoć u načelu prestaje i ako se temeljni posao iz kojeg ona proizlazi valjano raskine ili otkáže te da se glede toga treba valjano očitovati volja bilo izravno samom prokuristu, bilo trećem ili javnosti, s tim da u potonje dva slučaja opoziv djeluje tek kad prokurist za njega sazna, no i čim za njega sazna.<sup>85</sup>

Dade li trgovačko društvo nekome prokuru zato što radi za njega ili je njegov dioničar, odnosno član društva, prokurist će izgubiti svoje ovlaštenje za zastupanje kad prestane prokuristov ugovor o radu s vlastodavcem ili kad prokurist izgubi svojstvo vlastodavčevog dioničara, odnosno člana njegovog društva. Taj se razlog prestanka punomoći općenito, pa tako i prokure, veže uz nastupanje raskidnog, rezultativnog uvjeta propisanog ugovorom na temelju kojeg je dana prokura.<sup>86</sup> Misaoni korak kojim se iz temeljnog odnosa treba zagaziti u vanjski odnos često se zanemaruje u pravnoj praksi.

Pravilo po kojem prestanak temeljnog odnosa, povlači za sobom prestanak prokure nije međutim nužno prisilno, strane mogu međusobno odstupiti od tog pravila. Prokura može opstati, preživjeti prestanak svog temeljnog odnosa, te neće biti potrebe da je vlastodavac zanovi, ako bi se, primjerice, trgovačko društvo vlastodavac sporazumijelo s prokuristom o prestanku ugovora o službi na temelju kojeg je društvo dalo tu prokuru, a istodobno bi primilo prokurista za člana društva (komanditora ili tajnog člana). Tada se može izbjeći obveza da se prokura nanovo dade.

## VIII. Zaključak

Pravila ZTD-a o prokuri potvrđuju pripadnost hrvatskog prava kontinentalnoeuropskom pravnom krugu. Predlažu se zakonodavne intervencije, jer su jedino one ka-dre otkloniti određene propuste, koji hrvatsko pravo razdvajaju u tom dijelu od nama poredbenih prava.

*De lege ferenda* treba brisati dio pravila čl. 44. st. 4. ZTD-a koji zahtijeva da se prokura dodijeli u pisanom obliku, te umjesto toga propisati – prokuru treba dati izričito. Shodno tome, treba *de lege ferenda* brisati i odredbe čl. 55. st. 2. ZTD-a te čl. 57. st. 2. ZTD-a koja zahtijevaju da se trgovačka punomoć i punomoć trgovačkom putniku daju u pisanom obliku. Treba, također, brisati pravilo čl. 47. st. 2. reč. 2. ZTD-a po kojem prokurist ne može davati punomoć za sklapanje poslova drugim osobama. nastaje kakofonija je li za formu punomoći mjerodavan ZTD ili ZOO. Općenito treba uskladiti pravila ZTD-a i ZOO-a o punomoćima i zastupanju.

Pozitivnopravnim uklanjanjem instituta trgovca pojedinca, brisana je po inerciji i odredba o njegovoj prokuri (čl. 53. st. 3. ZTD-a), kao i primjerice odredba o njegovoj tvrtki (čl. 24. i 25. starog ZTD-a). Ta pravno-politička odluka je loša, nije bilo opravdano isključiti općenito fizičke osobe iz kruga trgovaca, šire poduzetnika, koji se upisuju u sudski registar pa su shodno tome kadri dati i prokuru. Trgovca pojedinca, fizičku osobu treba vratiti *de lege ferenda*, ako ne već istog kakav je brisan onda svakako reformiranog poduzetnika fizičku osobu u sklopu šire reforme trgovačkog prava.

Čl. 48. st. 2. treba *de lege ferenda* izmijeniti tako da glasi: Ograničenje prokure na poslovanje jedne od više podružnica poduzeća proizvodi učinak prema trećima ako se

<sup>84</sup> Klarić, P./Vedriš, M., Građansko pravo, 14. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2014., str. 563.

<sup>85</sup> Klarić, P./Vedriš, M., op. cit. u bilj., str. 563 ističu da je pritom bitno da opunomoćenik sazna za događaj uz koji se veže prestanak punomoći, odnosno ugovora o punovlašću. V. konkretno glede prokure Stražnický, M., op. cit. u bilj. 3, str. 69.

<sup>86</sup> Barbić, J., op. cit. u bilj. 3, str. 458, 471.

podružnice vode pod različitim tvrtkama. Tvrtke u smislu ove odredbe razlikuju se već po tome što se za neku podružnicu glede njene tvrtke nadoda naznaka da je riječ o tvrtki podružnice.<sup>87</sup>

Pretpostavka po kojoj bi takvo ograničenje imalo učinak prema trećima samo ako ga se upiše u sudski registar (čl. 48. st. 2. ZTD-a) zahtijeva posebnu raspravu koja nadilazi granice ovog rada. Ovdje treba tek istaknuti - ako je ograničenje prokure na poslovanje podružnice nije upisano u sudski registar, ono ne mora imati učinka prema trećima dokaže li se da je treći svejedno znao ili morao znati za to ograničenje. Upis u sudski registar je deklaratoran, prokura se ne uspostavlja, konstituira upisom u sudski registar.

*De lege ferenda* bi upise glede podružnice, pa tako i glede ograničenja prokure na poslovanje podružnice, trebalo provoditi samo u registarskom sudu nadležnom prema sjedištu osnivača podružnice, a ne i u sudskom registru nadležnom prema sjedištu podružnice (čl. 8. st. 6. reč. 1. ZTD-a).<sup>88</sup>

<sup>87</sup> V. § 50 st. 2. austrijskog UGB-a.

<sup>88</sup> V. Schmidt, K., op. cit. u bilj. 1, § 16, rbr. 39; § 3 rbr. 38.

Petar MILADIN, PhD., Full Professor,  
University of Zagreb, Faculty of Law,  
[petar.miladin@pravo.hr](mailto:petar.miladin@pravo.hr)

Marko IVKOŠIĆ, PhD., Associate Professor  
University of Split, Faculty of Law  
[marko.ivkovic@pravst.hr](mailto:marko.ivkovic@pravst.hr)

## PROCURATION AS THE BROADEST COMMERCIAL POWER OF ATTORNEY

**Summary:** *The procuration, which is the broadest commercial power of attorney regulated by the Companies Act, is systematically discussed. Certain legal rules on procuration are critically analyzed, suggestions are given on how to interpret certain rules, and what should be done de lege ferenda. The scope and content of the procurator's powers to represent the principal are determined. It is explained that it is mandatory to establish the content of the procurator's power of representation and to determine the content of both legal and business law limitations of the authorization of representation from the procurator. Before the final considerations summarizing the de lege ferenda proposals, the termination of the procura is briefly explained.*

**Key words:** *procuration, general power of attorney, commercial power of attorney, merchant*